

Андрій Непомнящий,

професор кафедри історії України та спеціальних історичних дисциплін
Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського, д-р іст. наук

НОВЕ НАУКОВО-ДОВІДКОВЕ ВИДАННЯ З ЕТНІЧНОЇ ІСТОРІЇ ПІВДНЯ УКРАЇНИ

Причерноморские немцы в жизни и деятельности г. Одессы и региона. 1803-2003: Библиографический указатель / Сост. В. Самодурова, А. Айсфельд, Н. Шевчук; Научн. ред. и вступ. ст. А. Айсфельд, Н. Шевчук. — Одесса: Астропринт, 2003. — 312с.

В Україні сьогодні зростає суспільний інтерес до історії як українського народу, так і численних етносів, які мешкають на її території. У загальному руслі розвитку поліетнічної культури народу України важливо поповнювати знання з історії й етнографії усіх, у тому числі й нечисленних народів, відновлювати їхню етнічну історію, етапи заселення просторів України. Німецька колонізація Півдня України носила, насамперед, землеробський характер, її історія знає як труднощі, так й економічні та культурні досягнення. До 200-річчя заснування німецьких поселень в Одесі Науковою бібліотекою Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова присвячене видання фундаментального бібліографічного довідника "Причерноморские немцы в жизни и деятельности г. Одессы и региона". Це друге видання книги. Перше вийшло в 1999 р. й охоплювало період 1803-1917 рр. Дивно, що укладачі не повідомили у вихідних даних про існування попереднього видання, яке включало великий корпус літератури та докладну статтю одеського вченого, кандидата історичних наук М. А. Шевчука з історії колонізації.

Відразу слід наголосити на тому, що зміст бібліографічної інформації в рецензованому довіднику набагато ширший заявлених у назві географічних меж. Численні дослідники історії південного регіону нашої країни одержали не тільки показчик з історії, господарства, культури німців Одеси й регіону, а фундаментальний довідник щодо німецької колонізації всього Півдня України. Слід відзначити, що книга містить значну кількість матеріалів щодо кримських німців, історія й етнографія яких активно розробляється останніми роками.

Поява цього бібліографічного показчика, який, безумовно, стане незамінним помічником у великому потоці публікацій із проблеми, є дуже актуальною і вчасною. Науковими редакторами видання є відомі фахівці з історії колонізації Півдня України — кандидат історичних наук, доцент Інституту соціальних наук Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова М. А. Шевчук і заступник директора Інституту культури й історії німців у Північно-Східній Європі доктор А. Айсфельд (Геттінген, Німеч-

чина), їм належить авторство двох окремих статей, присвячених історії заселення німцями півдня країни. Відзначимо, що ці статті ґрунтуються на значній кількості статистичних даних та інших матеріалах, які стали бібліографічною рідкістю (перш за все — періодичної преси революційних років). Вони мають велике наукове значення й заслуговують якнайпильнішої уваги фахівців.

В основу структури бібліографічного покажчика покладено хронологічний принцип. У першій частині репрезентована література щодо німців одеського регіону в 1803-1917 рр., у 2 і 3 частинах відповідно — радянський та сучасний періоди. Окремо виділені персоналії, список основних бібліографічних джерел, допоміжні покажчики. У межах кожного розділу бібліографічні описи розташовані за абеткою (змішаний російсько-український алфавіт, потім — література іноземними мовами). Винятком є розділ “Документи”, де у хронологічному порядку наведено бібліографічні описи законів, указів, постанов та інших нормативних документів, які регулювали життя й діяльність німецьких колоністів Півдня України.

У покажчику вперше вводиться в науковий обіг матеріал із місцевих газет і журналів, які видавалися для німецького населення Північного Причорномор’я в 1917-1919 рр. Ці видання збереглися у бібліотеках Німеччини.

Відзначаючи важливу роль рецензованого покажчика для подальшої розробки історії та етнографії окремих етнічних груп населення України, зауважимо, що при його підготовці слід було б використати ґрунтовний бібліографічний покажчик “История и этнография народов Крыма: Библиография и архивы (конец XVIII — начало XX века)” (2001), а також матеріали нової книжкової науково-довідкової серії “Біобібліографія кримознавства”. У цих матеріалах міститься багато відомостей не тільки про кримський регіон, а й взагалі щодо Північного Причорномор’я.

Науково-довідкове видання, підготовлене одеським науковцями у співпраці з німецькими колегами, допоможе дослідникам орієнтуватися в особливостях життя причорноморських німців, виявити закономірності й тенденції їхньої адаптації до умов Російської імперії, радянського суспільства, незалежної української держави. Книга стане у нагоді всім фахівцям, які займаються проблемами історії колонізації України.